

Bibliography

1. Lakoff George. Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind. – Chicago: The University of Chicago Press, 1987. – 653 p.
2. Renkema J. Introduction to Discourse Studies. – Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2004. – 289 p.
3. Talmy Leonard. Toward a Cognitive Semantics. Vol. II: Typology and Process in Concept Structuring. – Cambridge, MA and London, 2000. – 153 p.
4. Thornburg Linda, Panther Klaus – Uwe. Speech Act Metonymies. // Liebert W.-A., Redeker G., Waugh L. (edd): Discourse and Perspectives in Cognitive Linguistics. – Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing, 1997. – Pp. 205-219.
5. Gee J. P. An Introduction to Discourse Analysis. – London: Routledge, 2001. – 267 p.

Богдана Манчул

Лінгвістично-поняттєвий світогляд в контексті когнітивних наук

У статті розглядається взаємозв'язок лінгвістичного та поняттєвого світоглядів, які тісно пов'язані і взаємозалежні. Проте, вони не рівні. Більшість лінгвістів вважають, що концептуальний погляд на світ набагато ширше, ніж лінгвістичний. Останній, як вважають, охоплює тільки частину концептуальної картини. Мова озвучує тільки частину того, що ми сприймаємо, так як існує багато інших способів вираження, такі як мистецтво, музика, архітектура, етикет, які є невербальними засобами реалізації концептуального світогляду.

У міру того як процес пізнання світу людиною триває, концептуальний погляд на світ постійно збагачується і змінюється, в той час як лінгвістичний погляд на світ більш консервативний і зберігає сліди застарілих уявлень про світ протягом тривалого часу.

Відтак, концептуальні та лінгвістичні погляди слід розглядати як однаково значущі для людського розуміння світу. Індивідуум живе в мовній спільності, збагачуючи його концептуальну систему завдяки не тільки його власного досвіду, а й соціально-історичним подіям, а також і мові, так як загальний людський і національний досвід зберігається зокрема і мовно.

Ключові слова: лінгвістично-поняттєвий світогляд, когнітивні науки, концептуальна картина світу, мова.

Надійшла до редакції 12.04.2016 р.

УДК: [316.32/.316.752]:321.01

© Олександр Полішук
(Хмельницький)

Ключові цінності у громадянському суспільстві, що визначають напрям розвитку держави

Розглянуто ціннісні аспекти сучасного громадянського суспільства. З'ясовано їх функцію у сприянні діяльності громадянського суспільства, що визначають його колективну дію та вектор розвитку держави і суспільства в цілому. Встановлено, що громадянське суспільство виступає універсальним зразком подальшого розвитку суспільства, а його цінності поділяють на загальнолюдські (первинні), суспільно-політичні (вторинні) та інші, що переплітаються у просторі цього соціально-політичного інституту й забезпечують вектор розвитку у межах держави. При цьому звернуто увагу на громадську спільноту та її цінності, які у порівнянні з цінностями громадянського суспільства мають спільні риси. Розкрито консолідуючу роль цінностей у процесі формування колективності громадянського суспільства. Відзначено значення цінностей громадянського суспільства в українських революціях та протистоянні між Україною і Росією.

Ключові слова: цінності, громадянське суспільство, держава, громадянська спільнота.

Актуальність дослідження. Важливою умовою розвитку правової, демократичної держави, що прагне увійти до складу європейської цивілізації як рівноправний партнер, є розвинене громадянське суспільство. Словосполучення «громадянське суспільство» за останні роки набуло поширення в теоретичних дискусіях, політичній риторичі і соціальному вимірі. Перекладене на сотні мов, воно вийшло за межі національних і культурних кордонів численних країн і стало знаком ідентифікації нових можливостей глобального взаєморозуміння й окреслення сучасних контурів того «можливого світу», невід'ємною складовою якого є ментальні особливості сприйняття. Громадянське суспільство в такому аспекті має довічну природу і завжди є актуальним, адже з розвитком суспільства, зміною його структури трансформуються соціальні групи, модернізуються й змінюються, а це означає, що і змінюється структура громадянського суспільства, його цінності тощо.

Мета. Розкрити вплив цінностей громадянського суспільства за нових реалій.

Завдання. Здійснити соціально-філософський аналіз цінностей, що є ключовими у розвитку громадянського суспільства в період глобалізації.

Ступінь дослідження. Зважаючи на те, що громадянське суспільство має одвічну природу, серед філософів, які мають світове ім'я, окремими його аспектами, що в процесі наукових досліджень концептуалізувалися, цікавилися такі мислителі: Аристотель, Г. В. Ф. Гегель, Т. Гоббс, І. Кант, Дж. Локк, Н. Макіавелі, Ш. Монтеск'є, А. Сміт, А. де Токвіль, А. Росміні та інші. До вітчизняних дослідників громадянського суспільства та його цінностей належать: В. Андрущенко, Є. Головаха, А. Карась, С. Крилова, В. Малахов, В. Табачковський та інші.

Розглядаючи філософську складову (аксіологію як специфічний розділ філософських учень), Ю. Пелех зазначає, що питання цінностей було предметом філософських дискусій задовго до нашої ери [10, с.21–30]. Зважаючи на таку обставину, доцільно згадати класичну спадщину античних мислителів, як-от: Сократа, Платона, Аристотеля, які обґрунтували закони відповідності та гармонії [8, с.386]. Крім відзначених, слід також назвати такого значимого для аксіології філософа, як І. Кант, який принципово розрізняв сфери пізнання, оцінки та цінностей, зарахованих відповідно до гносеології, етики та естетики. Водночас Г. В. Ф. Гегель на основі змістовного взаємозв'язку пізнання, оцінки і цінності побудував свою філософську концепцію. Для їх синтезу він використав принцип доцільності, а це дало змогу дійти висновку, що внутрішньою підставою думки є цінність, яка стала нормою і критерієм оцінки, але ще не виявляється безпосередньо.

У контексті становлення цінностей не можна не згадати праці Е. Дюркгейма, який пов'язав цінності з «колективними уявленнями», що складають у сукупності «колективну свідомість» [5]. Не можемо не назвати «розуміочу психологію» В. Дільтея [4, с.270-730], «Логічні дослідження» Е. Гуссерля [2, с.282-297], де він створює модель свідомості, яка зорієнтована на культурні цінності. Доречно згадати «Сутінки Європи» О. Шпенглера [12], «Філософію здивування» Т. Парсонса [9, с.462-472]. Звісно, заслуговує на увагу екзистенційне тлумачення Ж.-П. Сартром [11, с.319-344] людини як основної цінності та мети буття.

Отже, питання становлення громадянського суспільства в апріорі якого знаходяться цінності, що властиві європейській цивілізації є загальною умовою глобалізації.

Виклад основного матеріалу. В сучасних українських та світових соціальних, політичних, економічних і духовних реаліях концепція громадянського суспільства та його цінностей набуває важливого значення. Це пов'язано з тим, що цілі громадян та їх об'єднань різноманітні і змінюються відповідно до розвитку суспільства та інтересів суб'єктів цього суспільства. А громадянське суспільство у цьому аспекті, на думку А. Карася, виступає універсальним зразком, таким собі «локалом», що визначає сукупність деяких універсальних характеристик персоналістично (на людину) орієнтованої соціальності, умови здійснення якої не лише допускають, але й потребують існування плюральної сукупності онтологічних вимірів та аксіологічних орієнтацій [6, с.8].

При цьому слід пам'ятати, що громадянське суспільство може бути за умови наявності держави. Тобто держава, як об'єднання громадян, виступає тим простором, у якому діє громадянське суспільство. У цьому контексті виникає запитання, чи держава, що утворена як

територіальна громада, дорівнює державі як політичній спільноті? Адже від цього залежать цінності самого громадянського суспільства, що об'єднують громадян.

З цього приводу чітко роз'яснення дав Аристотель. На його думку, політична спільнота – це об'єднання місцевостей, відокремлених простором, в одну, не створює держави, яка «була б справжньою, а не тільки на словах». Він зазначає: «Держава створюється не для того аби жити, а здебільшого для того, щоб жити щасливо» [1, с.117]. Інакше вона перетвориться в «звичайну спілку», що визначається тільки простором. Утворення спільноти на рівні держави потребує, за Аристотелем, «близькості зв'язків» або солідарної єдності народу, бо «коли народ об'єднаний в одне, він ... вкупі з рештою (кращих) дає користь державі ...» [1, с.83]. Прикладом цього є революції, що відбулися в Україні, сьогоденне протистояння між Україною і Росією, де волонтерський рух як складова громадянського суспільства, дотримуючись цінностей солідарності, патріотизму, свободи, толерантності та ін., здійснює максимальну підтримку українського війська.

Отже, у цьому випадку вищезазначені цінності є домінуючими і сприяють збереженню держави у просторі, відкидаючи питання політичної спільноти.

Крім цього, такі цінності як права людини, автономія особистості, громадянськість є базовими (первинними) для громадянського суспільства, що сприяють об'єднанню різних соціальних груп, інститутів тощо в межах держави, регіону і, навіть, враховуючи глобалізаційні фактори – континенту і можливо світу. У такому відношенні громадянське суспільство – це сукупність неполітичних відносин і інститутів, яка заснована на принципах самоорганізації, самодіяльності та автономії щодо держави. Як система інститутів, відносин і цінностей, громадянське суспільство являє собою систему соціальних зв'язків, у якій формуються й реалізуються права, потреби та інтереси людей.

Зважаючи на цю особливість розуміння громадянського суспільства та враховуючи реалії сучасного суспільно-політичного буття України, реформи, пов'язаної з децентралізацією владних відносин, питання громадянського суспільства постає в аристотелівському розумінні, що ґрунтується на понятті «громадянської спільноти». Мислитель відзначає, що громадянська спільність не відбудеться без соціальності, яка є середовищем формування чеснотливості та статусу громадянина як людини вільної та законслухняної, що належить не так державі, як власне громадянській спільноті. Громадянська спільнота, в свою чергу, відзначає А. Карась, поєднує в собі три складники: 1) врядування, що маніфестує початок активності, певної дії стосовно блага, саме тут здійснюється свобода людини; 2) комунікативну згоду серед представників споріднених груп, або солідарність, оскільки людина-громадянин і людина як член спільної держави належить до різних груп, соціальних верств, інституцій та народностей; 3) злагоду між самими групами та спільнотами, що так само є важлива для збереження органічності державного утворення [6, с.8].

Громадянська спільнота, в інтерпретації Т.Аквінського, виникає як стандарти певного типу поведінки її учасників. Основною ознакою тут стає здатність людини переступати межі матеріальних залежностей груп, жорстко організованих, і прямувати на зустріч людині іншої групи: сімейної, майнової, етнічної, політичної – сприймати чужинця не як ворога, а як рівного собі ближнього. Сенсом такого стандарту поведінки є солідарна взаємодія, що на рівні груп і спільнот перетворюється в можливість взаємодоповнення зусиль та вмінь для кращого суспільного життя. Під впливом нової інтелектуальної парадигми змінилася інтерпретація сенсу самої соціальності. Тепер вона, зазначає А. Карась, усвідомлюється як така, що пов'язується зі свободою волі людей, які солідарними діями можуть впливати на покращення соціального порядку, змінюючи чесноти спільнот від варварських до громадянських, заснованих на визнанні свободи людини і права. Звичайно, перевагу мала громада, колективність [6, с.37].

З вищенаведених аспектів помітно, що цінності визначають мету і завдання громадянського суспільства, апіорією якого є спільнота, зокрема громадянська, й формують ціннісну свідомість та виконують об'єднувальну функцію.

Отже, цінності виступають базисом і сенсом дії громадянського суспільства.

Тому, говорячи про цінності, доцільно розпочати із відомого мислителя Сократа, який, розглядаючи проблему цінностей суспільства, зробив її центральним пунктом своєї

філософії, сформулювавши у вигляді запитання тезу про те, що є Благо. Сократ, фактично, першим поставив питання про формулювання загальних понять.

Такими цінностями, на думку Ю.Пелеха, філософ регламентував Благо та різноманітні чесноти – мужність, красу і таке інше, водночас вказував, що в усіх пре красних явищах є те загальне, що робить їх такими, і це є ніщо інше, як доцільність [10, с.21-30].

Інший мислитель, Платон, розглядав Благо як вищу уні версальну цінність. Однак ідеалом у нього виступали такі цінності, як Любов (Ерос), Дружба тощо.

Аристотель першим відокремив цінності (благо) від суті (єдине), а в суті розрізнув якісне і кількісне, що були раніше, за Платоном, злиті в одне. При цьому пояснення етичних понять Аристотель шукав у реальному житті людей, у їхніх пошуках свого щастя і своєї користі. У цих шуканнях, як наголошував Аристотель, постали дві основні суспільні чесноти – дружба і справедливість.

Доцільно зазначити, що сучасні вчені, як наголошує Ю.Пелех, відзначають, що категорія «цінність» є предметом теоретичних досліджень і багатьох наук: філософії, соціології, етики, естетики, історії, релігії, педагогіки, політології, економіки, психології тощо. Представники кожної науки по-своєму розглядають поняття «цінності», але більшість досліджень присвячена соціальним, демократичним, консолідуючим цінностям, що впливають не лише на функціонування людини в соціумі, а й на консолідацію української народності [10, с.21-30]. Про це свідчить й інтерпретація поняття «цінність»:

- до цінностей належить ідеал-ідея, зміст якої виражає щось значуще для людини (І.Надольний);
- цінності розглядаються як певні ставлення (П.Власов);
- цінністю називають усі об'єкти на вколишнього світу, що можуть задовольнити потреби (Ф.Щербак, В.Тугарінов);
- цінність є проміжною, опосередкованою ланкою між інтересами і потребами (А. Маслоу, П. Ігнатенко та ін.);
- цінність як усвідомлений і прийнятий смисл (Б. Братусь).

Отже, виходячи з вищенаведеного переліку Ю. Пелехом інтерпретації цінностей, можна зрозуміти їхню роль у громадянському суспільстві та державі. Саме про це у своїй праці відзначила І. Котова. На її переконання, цінності пов'язані з утвердженням особистістю своєї ролі у соціальній сфері; задовольняють потреби у спілкуванні; орієнтують на саморозвиток творчої індивідуальності; дають змогу здійснювати самореалізацію, задовольняти практичні можливості [7].

Свій ціннісний світ людина вибудовує в процесі предметно-практичної діяльності. А будь-який акт діяльності включає в себе ідеальний момент, у процесі якого складається задум дії, її ідеальна мета, план реалізації, а також життєвий смисл цієї діяльності, загалом те, задля чого здійснюється вся дія. Саме цей момент діяльності і характеризує категорія цінності. Генетично цінності в процесі суспільної практики акумулювали в собі потреби, інтереси, емоційне переживання суб'єкта [7].

В інтересах консолідації соціальних груп та інститутів важливим є формування певного рівня однодумства у площині життєвих цілей його громадян. Невизначеність чи заперечення визначеності в питаннях загальнонаціональних духовних орієнтирів створює конфліктогенний простір і має наслідком небезпечні коливання масових настроїв, розшарування правлячої верстви, поглиблення регіональних відмінностей. Разом з тим, певні спроби осмислено визначити перспективні шляхи реформування суспільства здійснюються здебільшого з використанням старих підходів, що ґрунтуються на пріоритетах державної економіки та зміцненні владних структур, тоді як питання розвитку людини, особистості, творчого потенціалу суспільства, як і раніше, відсуваються на задній план.

На наш погляд, необхідно докласти значних інтелектуальних зусиль для формування в нашій свідомості планетарного і водночас національного бачення, оскільки лише таке бачення здатне віднайти неперехідні цінності життя та висвітлити надійні орієнтири у подальшому просуванні українського суспільства до стабільного і динамічного розвитку. Україні потрібна

загальнодержавницька ідеологія, яка не тільки дає змогу вижити в сучасних умовах, але й відкриває перед людиною нові можливості для реалізації її прагнень до свободи. Лише така ідеологія спроможна узгодити інтереси та дії різних соціальних верств та груп населення, окремих людей, виробити в них раціональне уявлення про легітимні шляхи реалізації їхніх інтересів.

Науковий аналіз цінностей має не тільки виключно науково-пізнавальне значення. Він дозволяє виробляти політику і моделі державного управління, які адекватні сучасній ціннісній ситуації та глобальним викликам цивілізації. Можна погодитися з Г. Дашутіним і М. Михальченком у тому, що «для України пошук нової системи ідеалів і орієнтирів є сьогодні складним, але важливим завданням. Без цього етапу пізнавального і світоглядного пошуку неможливо розробити програми економічних, політичних, освітянських та інших реформ, подолати системну кризу, яка розхитує суспільну будівлю» [3].

Значно активізували проблему цінностей «Помаранчева революція» і «Революція гідності», які базувалися на загостреній потребі мільйонів громадян України в гуманізмі, толерантності, дотриманні прав людини, олюдненні держави та державного управління. «Помаранчева революція», «Революція гідності» є тими ключовими моментами у розвитку України, які перервали моральну деградацію держави, мобілізували і підштовхнули суспільство до оволодіння сучасною європейською моральною системою.

Слід враховувати, що останні зміни у суспільно-політичному житті змінили й ієрархію цінностей: на перше місце на сучасному етапі стали загальнолюдські цінності, які є регулятором поведінки усього людства, виступаючи найважливішим критерієм, стимулом і знаряддям пошуку шляхів взаєморозуміння, злагоди і збереження життя людей. Варто пам'ятати, що загальнолюдські цінності мають конкретно-історичний характер.

Крім цього, доцільно відзначити, що цінності поділяються на загальнолюдські (первинні) та суспільно-політичні (вторинні). До загальнолюдських цінностей належать такі як: цінність людського життя; смисл життя, добро, справедливість, краса, істина, свобода тощо; цінність природи як основи життєдіяльності людини, запобігання екологічній кризі, збереження навколишнього середовища; відвернення загрози термоядерної війни; забезпечення свободи, демократизації усіх сфер людської життєдіяльності – економіки, культури, політики тощо.

До політичних цінностей демократичної держави належать плюралізм, рівність, справедливість вибору, збереження цілісності держави, піднесення рівня національної мови, дотримання закону, народовладдя, індивідуальні свободи та права людини, толерантність, загальний добробут, справедливість, гласність тощо. Однак насправді не кожна демократія їх гарантує й вирішує.

Сукупність загальнолюдських і політичних цінностей мають свою структуру, яка є змінною і залежить від чітко визначених життєвих обставин та умов життя.

При зміні умов життя, підвищенні соціального задоволення суб'єкта можуть відбуватися досить істотні зміни в їх ціннісних орієнтаціях у плані зростання прогресивно-творчої спрямованості. Навпаки, падіння життєвого рівня, розмивання або втрата соціального статусу, що викликає зростання незадоволення різними сторонами життя, формує споживацькі орієнтації.

Важливим також є те, що сукупність цінностей: суспільно-політичних, загальнолюдських утворюють ціннісний світ людини, основним базисом якого є ціннісні образи. На відміну від пізнавального образу, спрямованого на відродження світу таким, який він є, основною, вихідною формою буття цінності є чуттєве переживання. Воно не може бути виражене в об'єктивних характеристиках. Атрибутами його є закличність, наказовість, бажаність, але необ'єктивність, всезагальність і необхідність. Емоційно-ціннісний образ розкриває сферу потягів, прагнень, спонук, тобто сферу воління.

Крім цього, варто пам'ятати, що цінність – явище соціальне, тому не може бути однозначно істинною чи хибною. Поняття істини надто вузьке для характеристики способу відповідності цінності і дійсності. В певних соціальних умовах суб'єкт позбавлений ціннісного вибору, а тому і відповідальності за свою оцінку. Важливими характеристиками цінності є об'єктивна значущість та суб'єктивна норма, на які теж не можна поширювати поняття істини. Критерії ціннісного

вибору завжди відносні, зумовлені поточним моментом, історичними обставинами, тому що переводять проблему істини в моральну площину.

Висновок. Отже, громадянське суспільство – це складний суперечливий феномен. З одного боку, він існує як історично мінливе явище, що не піддається для редукціоністському поясненню; з другого – це процес, у якому може бути виокремлена стійка тенденція до розкріпачення людини й перетворення підданого в громадянина на основі сталого виборювання недоторканості свободи і прав людини. Громадянське суспільство розгортається в аспектах здійснення і свободи обставинної, і свободи набутої.

В свою чергу цінності, що поєднує у собі громадянське суспільство, є основою об'єднання соціальних груп та інститутів у межах держави й проектуванні колективної дії громадянського суспільства.

Література

1. Аристотель. Політика / Аристотель. – К.: Основи, 2000. – 239 с.
2. Гуссерль Э. Логические исследования. / Э. Гуссерль. – Рига, 1988. – Т. 2. – С. 282-297.
3. Дашутін Г. П. Український експеримент на терезах гуманізму / Дашутін Г. П., Михальченко М. І. – К.: Парлам. вид-во, 2001. – 335 с.
4. Дильтей В. Собрание сочинений в 6 т. / Под. ред. А. В. Михайлова и Н. С. Плотникова. – Т. 1: Введение в науку о духе / Пер. с нем. под. ред. В. С. Малахова. – М.: Дом интеллектуальной книги, 2000. – С. 270–730.
5. Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение / Э. Дюркгейм; пер. с фр., составление, послесловие и примечания А. Б. Гофмана. – М.: Канон, 1995. – 352 с.
6. Карась А. Філософія громадянського суспільства у класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях: Монографія / Анатолій Карась. – Київ, Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003. – 520 с.
7. Котова И. Б. Философские основания современной педагогики / И. Б. Котова, Е. Н. Шиянов. – Ростов-на-Дону: Изд-во РГПУ, 1994. – 142 с.
8. Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура / А. Ф. Лосев. – М.: Политиздат, 1991. – 525 с.
9. Парсонс Т. Система координат действия и общая теория систем действия: культура, личности место социальных систем / Т. Парсонс // Американская социологическая мысль, 1996. – С. 462-472.
10. Пелех Ю. Цінності і смисл як інтерпретація педагогічного суцього / Юрій Пелех // Вища освіта України. – 2009. – № 3. – С. 21-30.
11. Сартр Ж.-П. Экзистенциализм – это гуманизм / Ж.-П. Сартр // Сумерки богов. – М.: Политиздат, 1989. – С. 319-344.
12. Шпенглер О. Закат Европы / О. Шпенглер; пер. с нем. и при меч. И. И. Миханькова. – М.: Мысль, 1998. – 606 с.

Literatura

1. Arystotel. Polityka / Arystotel. – K.: Osnovy, 2000. – 239 p.
2. Husserl E. Lohycheskye yssledovanyia, Part. 2. / E. Husserl. – Ryha, 1988. – P. 282–297.
3. Dashutin H. P. Ukrainskyi eksperyment na terezakh humanizmu / Dashutin H. P., Mykhalchenko M. I. – K.: Parlam. vyd-vo, 2001. – 335 p.
4. Dyltei V. Sobranye sochynenyi v 6 t. / Pod. red. A. V. Mykhailova y N. S. Plotnykova, Part. 1: vvedeniye v nauky o dukhe / Per. s nem. pod. red. V. S. Malakhova. – M.: Dom yntektualnoi knyhy, 2000. – P. 270-730.
5. Diurkheim E. Sotsyolohyia. Ee predmet, metod, predznachenye / E. Diurkheim; per. s fr., sostavlenye, posleslovye y pryemehaniya A. B. Hofmana. M.: Kanon, 1995. – 352 p.
6. Karas A. Filosofiia hromadianskoho suspilstva klasychnykh teoriiah i neklasychnykh interpretatsiiakh: Monohrafiia / Anatolii Karas. – Kyiv, Lviv: Vydavnychiy tsentr Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2003. – 520 p.
7. Kotova Y. B. Fylosofskye osnovaniya sovremennoi pedahohyky / Y. B. Kotova, E. N. Shyianov. – Rostov-na-Donu: Yzd-vo RHPU, 1994. – 142 p.
8. Losev A. F. Fylosofyia. Myfolohyia. Kultura / A. F. Losev. – M.: Polytyzdat, 1991. – 525 p.
9. Parsons T. Systema koordynat deistvyia y obshchaia teoriya system deistvyia: kultura, lychnosty mesto sotsyalnykh system / T. Parsons // Amerykanskaia sotsyolohycheskaia mysl, 1996. – P. 462-472.
10. Pelekh Yu. Tsinnosti i smysl yak interpretatsiia pedahohichnoho sushchoho / Yurii Pelekh // Vyshcha osvita Ukrainy. – 2009. – Volume 3. – P. 21-30.
11. Sartr Zh.-P. Ekzystantsyalizm – eto humanyzm / Zh.-P. Sartr // Sumerky bohov. – M.: Polytyzdat, 1989. – P. 319-344.
12. Shpenhler O. Zakat Evropy / O. Shpenhler; per. s nem. y pre mech. Y. Y. Mykhankova. – M.: Mysl, 1998. – 606 p.

Oleksandr Polishchuk

Key values in civic society determining the state's development direction

The value aspects of a modern civic society have been studied. Their function in promoting the activity of civic society, determining its collective action and the vector of development of the state and society as a whole have been cleared out. It is established that civic society is a universal pattern of further development of the society, and its values are divided into universal (primary), social-political (secondary) and others, which are intertwined in the space of this socio-political institution and provide the vector of development within the state. At the same time the attention is paid to the public community and its values, which, compared to the values of civic society, have common features. The consolidating role of values in the process of forming the community of civic society has been revealed. The importance of the values of civic society in Ukrainian revolutions and the confrontation between Ukraine and Russia has been mentioned.

Also, be aware that the value - social phenomenon, therefore can not be unambiguously true or false. The concept of truth is too narrow for the characteristic way matching values and reality. In certain social conditions entity devoid of value choice, and therefore the responsibility for its assessment. An important characteristic values care objective and subjective significance rate, which is also impossible to spread the concept of truth. Criteria for selection is always relative values caused by the moment, by historical circumstances, since transferred the problem of truth in the moral plane.

In turn, the value that unites civil society is the basis for combining social groups and institutions within the state and design collective action of civil society.

Keywords: values, civic society, state, civic community.

Надійшла до редакції 21.07.2016 р.

УДК 7.01:165.151

© Наталія Пронюк-Возна
(Чернівці)

ЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ «ЗГОРНУТОЇ» ГІПОТЕЗИ

У статті робиться спроба з'ясувати (осмислити) етичний потенціал ідеї у формі гіпотетичного раціонального уявлення в структурі наукової проблеми у контексті аксіопотенціалістської парадигми. Проблемний периметр охоплює всю соціокультурну сферу сучасної цивілізації. У цьому зв'язку неабиякого значення набуває проблема етичних потенцій фрагментів знання, що фіксують проблемність.

В означеному вище контексті набуває актуальності проблема етичного потенціалу раціональних гіпотетичних уявлень або «згорнутих» гіпотез у структурі наукових проблем як пізнавальних завдань з їх обґрунтування через побудову принципово нового знання про предмет дослідження.

Отже, ціннісні потенції проблеми на рівні формулювання й постановки є функцією від ціннісних потенцій ідей, які лежать в основі пізнавальних завдань. Щоб гіпотетична ідея або «згорнута» гіпотеза виконала свою роль, тобто стала осердям майбутньої теорії, вона має задовольняти певні критерії науковості. Ціннісний потенціал або творчий ресурс ідеї забезпечується логіко-гносеологічними, методологічними та загальнонауковими вимогами, що стосуються цієї форми знання.

Ціннісний потенціал наукової проблеми навіть на етапі її формування і постановки є також функцією від ціннісних потенцій як інтранаукових, так і екстранаукових факторів, що містяться в критеріях оцінки потенцій наукових проблем.

Ключові слова: етичний потенціал, ціннісний потенціал, наукова проблема, парадигма, знання, мораль, гіпотеза, етика, епістемологія, логіка.